

ლიზინგის სამართლებრივი რეგულირება

ზურაბ ძლიერიშვილი*

ლიზინგის ხელშეკრულება, როგორც ეკონომიკაში ფულადი სახსრების ინვესტირების ახალი ფორმა, წარმოიშვა მეცხრამეტე საუკუნის 50-იან წლებში ამერიკის შეერთებულ შტატებში, დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში კი მეოცე საუკუნის შუა წლებში. ლიზინგი – „lease“ ინგლისური სიტყვაა და ნიშნავს ქონების გადაცემას დროებით, განსაზღვრული ვადით.

ლიზინგის ფართოდ გამოყენება ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში მეტწილად განაპირობა სარკინიგზო ტრანსპორტის განვითარებამ. მიმღები ორგანიზაციების თხოვნით, საფინანსო კომპანიებმა დაიწყეს სატრანსპორტო საშუალებებისა და სხვა საჭირო მოწყობილობების შექმნა მწარმოებლებისაგან შემდგომში ამ ქონების იჯარით გადაცემის მიზნით. სწორედ ამ პერიოდში წარმოიშვა პირველი სალიზინგო კომპანიები, რომლებშიც მონაწილეობდნენ ამერიკის შეერთებული შტატების კომერციული ბანკები. ანალოგიური პროცესები განვითარდა დასავლეთ ევროპასა და იაპონიაში.

ამჟამად ლიზინგის ხელშეკრულება პრაქტიკულად გამოიყენება თითქმის ყველა ქვეყანაში. ზოგიერთ ქვეყანაში მიიღეს სპეციალური ნორმატიული აქტები, რომლებიც აწესრიგებენ სალიზინგო ურთიერთობებს (მაგალითად, საფრანგეთში სპეციალური კანონი მიიღო 1966 წლის 2 ივლისს, ინგლისმა შესაბამისი აქტი – 1965 წელს და ა.შ.). უმრავლეს შემთხვევაში ლიზინგი განიხილება როგორც იჯარის ხელშეკრულების ნაირსახეობა და ამიტომაც იგი მოწესრიგებულია სამოქალაქო კოდექსის იმ ნორმებით, რომლებიც სახელშეკრულებო სამართლის თავშია მოცემული. ზოგიერთ ქვეყანაში კი, სადაც არ არის სპეციალური საკანონმდებლო ნორმები, ლიზინგის შესახებ სპეციალური წესები დამკვიდრდა სასამართლო პრაქტიკის მეშვეობით (მაგალითად, გერმანია, იაპონია და ა.შ.).

არსებობს მოსაზრება, რომ ლიზინგს არსებობის ათასწლოვანი ისტორია აქვს. ეკონომისტები ლიზინგის კვალს პოულობენ ჯერ კიდევ ძველი შუმერების სახელმწიფოში ჩვენს წელთაღრიცხვამდე მესამე ათასწლეულში და ხამურაბის კანონებში (1792-1750 წწ. ჩვენს წელთაღრიცხვამდე). ასევე მიიჩნევენ, რომ იუსტინიანეს ინსტიტუციებში (483-529 წწ.) განხორციელდა იმ ნორმათა კოდიფიკაცია, რომლებიც აწესრიგებენ სალიზინგო ურთიერთობებს. თუმცა ეს მოსაზრება არასწორია, რამეთუ ლიზინგად მიიჩნევენ ურთიერთობებს, რომლებიც სინამდვილეში იყო იჯარის (ქონების ქირავნობის) ურთიერთობები და, უფრო მეტიც, ლიზინგად მიიჩნევენ ყველა იმ ქონებრივ ურთიერთობას, რომლებიც დაკავშირებულია ქონების დროებით მფლობელობასთან. ეს მცდარი მოსაზრება დაკავშირებულია ლიზინგის არსის არასწორ გაგებასა და მის იჯარის ხელშეკრულებასთან გაიგივებასთან.¹

მრავალი ქვეყნის მოქმედი კანონმდებლობა ითვალისწინებს იმ სპეციფიკურ ნიშნებს, რითაც ლიზინგის ხელშეკრულება განიხილება როგორც იჯარის ხელშეკრულების ნაირსახეობა. მაგალითად, აშშ-ის ერთიანი სავაჭრო კოდექსის 2a-103-ე ნაწილში მოცემულია ლიზინგის ხელშეკრულების, როგორც ხელშეკრულების ერთ-ერთი ნაირსახეობის, დამახასიათებელი ნიშნები. ლიზინგი - ეს არის ისეთი იჯარა, როდესაც მეიჯარე არ აწარმოებს, არ ირჩევს, ან არ აწვდის ქონებას, არამედ იძენს მას, ანდა ამ ქონების მფლობელობისა და სარგებლობის უფლებას იჯარის ხელშეკრულებასთან დაკავშირებით. ამასთან ერთად ადგილი აქვს ერთ-ერთ შემდეგ შემთხვევას: ა) მოიჯარე ლეზულობს ხელშეკრულების ასლს, რომლის მიხედვითაც მეიჯარემ შეიძინა ქონება,

*თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დეკანის მოადგილე.

¹ Газман, Лизинг: Теория, практика, комментарии, Москва, 1997.

ანდა მიიღო ამ ქონების მფლობელობისა და სარგებლობის უფლება იჯარის ხელშეკრულების ხელმოწერის მომენტამდე; ბ) მოიჯარის მიერ იმ ხელშეკრულების მოწონება, რომლითაც მეიჯარემ შეიძინა ქონება, ანდა მიიღო ამ ქონების მფლობელობისა და სარგებლობის უფლება, წარმოადგენს იჯარის ხელშეკრულების დადების არსებით პირობას; გ) მოიჯარე იჯარის ხელშეკრულების ხელმოწერამდე ლეზულობს სრულ ინფორმაციას იმ უფლებისა და ვალდებულებების შესახებ, რომლებიც მეიჯარეს მიანიჭა მიმწოდებელმა ხელშეკრულებით, რომლის თანახმადაც მეიჯარემ შეიძინა ქონება, ანდა მიიღო ამ ქონების მფლობელობის ან სარგებლობის უფლება; დ) თუკი იჯარა არ წარმოადგენს სამომხმარებლო ხელშეკრულებას, მეიჯარემ, სანამ მოიჯარე ხელს მოაწერს იჯარის ხელშეკრულებას, წერილობითი ფორმით უნდა მიუთითოს მოიჯარეს ის პირი, ვისგანაც მეიჯარე ლეზულობს ქონებას, იმ შემთხვევის გარდა, როდესაც თვითონ მოიჯარემ შეარჩია ქონების მიმწოდებელი და მიანიჭა მეიჯარეს უფლება, შეეძინა მოცემული პირისგან ქონება, ანდა ამ ქონების მფლობელობისა და სარგებლობის უფლება.²

რაც შეეხება კვებულის სამოქალაქო კოდექსს, რომელიც ძალაშია 1994 წლის იანვრიდან და რომელიც შერწყმულია როგორც საერთო, ისე კონტინენტური ევროპის ქვეყნების სამართლის სისტემები, იგი ლიზინგს განიხილავს როგორც სამოქალაქო სამართლებრივი ხელშეკრულების სახეს (ქონების ქირავნობის ხელშეკრულებასთან ერთად) და უთმობს მას ცალკე მესამე თავს – „ლიზინგი“, 1842-1850 მუხლები. აღნიშნული კოდექსის თანახმად, ლიზინგის ხელშეკრულებით, ლიზინგის გამცემი გადასცემს მოძრავ ქონებას ლიზინგის მიმღებს განსაზღვრული ვადით სასყიდლიან სარგებლობაში. ლიზინგის გამცემი ლიზინგის ხელშეკრულების საგანს იძენს მესამე პირისაგან ლიზინგის მიმღების მოთხოვნითა და მისი მითითების შესაბამისად. ლიზინგის ხელშეკრულება შეიძლება დაიდოს სამეწარმეო მიზნებისათვის. მისი საგანი, თუნდაც იგი დაკავშირებული იყოს მოძრავ ქონებასთან, ანდა მასთან იყოს მიერთებული, ინარჩუნებს მოძრავი ქონების ხასიათს ლიზინგის ხელშეკრულების მოქმედების მანძილზე, თუკი იგი არ კარგავს ინდივიდუალურობას. ლიზინგის ხელშეკრულების არსებობის შესახებ ლიზინგის გამცემმა უნდა აღნიშნოს ქონების ნასყიდობის დოკუმენტებში. ამასთან ერთად, ნასყიდობის ხელშეკრულებით ქონების გამყიდველი უშუალოდ აგებს პასუხს ლიზინგის მიმღების წინაშე იმ კანონისმიერი და სახელშეკრულებო გარანტიებისათვის, რომელიც დამახასიათებელია ნასყიდობის ხელშეკრულებისათვის. ლიზინგის მიმღების მფლობელობაში ქონების გადაცემის მომენტიდან მასზე გადადის ქონების, მათ შორის შემთხვევითი, დაღუპვის რისკი, ასევე, ქონების მოვლისა და შეკეთების ხარჯების გაღების ვალდებულება. იმ შემთხვევაში, თუკი ლიზინგის მიმღებს არ გადაეცა ქონება ხელშეკრულების დადების შემდეგ გონივრულ, ანდა ხელშეკრულებით დათქმულ, ვადაში, ლიზინგის მიმღებს შეუძლია, მოითხოვოს ლიზინგის ხელშეკრულების გაუქმება. ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდეგ ლიზინგის მიმღები ვალდებულია, უკან დაუბრუნოს ლიზინგის გამცემს ქონება, თუკი იგი არ გამოიყენებს ქონების შექმნის უფლებას (ასეთი უფლება შეიძლება ლიზინგის ხელშეკრულებით მიენიჭოს ლიზინგის მიმღებს).³

აღსანიშნავია, რომ კონტინენტურ სამართალში სალიზინგო ურთიერთობების მომწესრიგებელი ხელშეკრულებები აღნიშნულია სხვადასხვა ტერმინით. ასე მაგალითად, ლიზინგი ზოგჯერ განიხილება როგორც „იჯარა-კრედიტი“, რომლის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ ლიზინგის გამცემი გადასცემს ლიზინგის მიმღებს მატერიალურ ფასეულობებს დროებით სარგებლობაში, ხოლო ლიზინგის მიმღები კი ვალდებულია, აუნაზღაუროს ლიზინგის გამცემს მომსახურების ღირებულება და გადაუხადოს კრედიტის პროცენტი. მაგალითად, ფრანგულ კანონმდებლობაში აისახა ისეთი ხელშეკრულება, როგორცაა „იჯარა-კრედიტი“, რომელიც მოიცავს როგორც ქონების ქირავნობის ელემენტებს, ასევე საკრედიტო ურთიერთობის ელემენტებსაც და განიხილება როგორც ლიზინგის სპეციფიკური სახე. „იჯარა-კრედიტის“ ხელშეკრულების სავალდებულო პირობაა მოიჯარისათვის (ლიზინგის

² Единойобразный торговый кодекс США, Москва, 1998.

³ Гражданский кодекс Квебека, перевод с англ. и фр., Москва, 1999.

სტატიები

მიმღებისათვის) იჯარით გადაცემული ქონების შექმნის უფლების მინიჭება. ბელგიის კანონმდებლობაში გამოიყენება როგორც ტერმინი „ქონების ქირავნობა-ფინანსირების ხელშეკრულება“ (*location-financement*), ასევე ტერმინი „იჯარა“ (*leasing*).⁴

უცხოური კანონმდებლობის ანალიზის საფუძველზე იურიდიულ ლიტერატურაში გამოყოფენ ლიზინგის ხელშეკრულებისათვის დამახასიათებელ სპეციფიკურ თავისებურებებს:

ა) განსხვავებით ჩვეულებრივი იჯარისაგან (ქონების ქირავნობისგან), ლიზინგის ხელშეკრულებით ლიზინგის მიმღებს სარგებლობაში გადაეცემა ტექნიკური ობიექტი, რომელიც სპეციალურად იქნება შექმნილი ანდა დამზადებული ლიზინგის მიმღებისათვის სალიზინგო ფორმის (ლიზინგის გამცემის) მიერ, მისი თხოვნით;

ბ) ლიზინგის ხელშეკრულება, როგორც წესი, იდება ხელშეკრულებით გათვალისწინებული განსაზღვრული ვადით. ამასთან, ლიზინგის გადაცემა ხდება ხანგრძლივი დროით, ხშირად ეფექტური სამსახურის მთელი დროით;

გ) ლიზინგით გადაცემული მონუბილობების (ლიზინგის საგნის) სარგებლობისათვის გადახდილი სალიზინგო საზღაურის მთლიანი ჯამი მოიცავს საგნის მთლიან ღირებულებას (ფასს) ამორტიზაციის გათვალისწინებით, სალიზინგო საზღაურის თანხას და, აგრეთვე, ლიზინგის გამცემის მომსახურების ანაზღაურებას. ამგვარად, სალიზინგო საზღაურის მოცულობა უნდა აღემატებოდეს ლიზინგის გამცემის მოგებას. ამასთან, პერიოდული გადასახდელების ოდენობა, წესი და ვადები ხელშეკრულებაში განისაზღვრება იმგვარად, რომ ლიზინგის გამცემის მიერ განეული ხარჯები ქონების შექმნასთან დაკავშირებით ამ უკანასკნელს აუნაზღაურდეს შეძლებისდაგვარად მცირე ვადებში;

დ) ლიზინგის ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდეგ ლიზინგის მიმღებს, როგორც წესი, ენიჭება უფლება, შეიძინოს ლიზინგის საგანი, თუკი ხელშეკრულება საგნის სრული ამორტიზაციით არ მთავრდება. ლიზინგის საგნის შექმნის შემთხვევაში გათვალისწინებული უნდა იქნეს ამორტიზაციის ფაქტი. თუმცა გამორიცხული არ არის ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდეგ გათვალისწინებულ იქნეს ხელშეკრულების ვადის გაგრძელება განსაზღვრული ვადით, ანდა ლიზინგის გამცემისათვის ქონების უკან დაბრუნება;

ე) ლიზინგის ხელშეკრულებისათვის, განსხვავებით იჯარის ხელშეკრულებისაგან, დამახასიათებელია ხელშეკრულების მონაწილეთა შორის უფლება-მოვალეობების სხვაგვარი განაწილება, რომლის ძირითადი არსიც მდგომარეობს იმაში, რომ ლიზინგის გამცემი განთავისუფლებულია მეიჯარის ზოგიერთი ვალდებულებისაგან, როგორცაა ლიზინგის საგნის კაპიტალური რემონტი, ქონების მოვლისა და ჯეროვან მდგომარეობაში ყოფნისათვის ხარჯების გადახდა და ა.შ. ეს გარემოება ხაზს უსვამს ლიზინგის გამცემის ვალდებულებათა უპირატესად საფინანსო ხასიათს და მის განსაკუთრებულ როლს სალიზინგო ურთიერთობებში;

ვ) ლიზინგის მიმღებს შეიძლება მიენიჭოს განსაზღვრული უფლებები ქონების გამყიდველის მიმართ (მაგალითად, ლიზინგის მიმღებმა ლიზინგის გამცემისათვის პრეტენზიის წაყენებამდე უნდა მოითხოვოს დაკმაყოფილება ქონების მიმწოდებლისაგან), მიუხედავად იმისა, რომ ნასყიდობის ხელშეკრულების მხარეს წარმოადგენს არა იგი, არამედ ლიზინგის გამცემი.⁵

სალიზინგო ოპერაციების ფართოდ გავრცელებამ მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში, ლიზინგის ხელშეკრულების სამართლებრივ მონესრიგებაში აზრთა შორის სხვაობის არსებობამ განაპირობა ის გარემოება, რომ 1988 წლის 28 მაისს ოტავაში მიღებულ იქნა კონვენცია საერთაშორისო ფინანსური ლიზინგის შესახებ. აღნიშნული კონვენცია მიზნად ისახავს, განისაზღვროს, თუ რომელი ქვეყნის სამართლით უნდა მოხდეს საერთაშორისო სალიზინგო ურთიერთობებთან დაკავშირებული კოლიზიური ნორმების მონესრიგება.⁶

⁴ Харитонов, Финансовая аренда (Лизинг). Москва, 1998.

⁵ Кабатова, Лизинг: Понятие, правовое регулирование, международная унификация, Москва, 1991.

⁶ Гражданское, торговое и семейное право капиталистических стран, Сборник нормативных актов, Москва, 1989.

კონვენციის 1-ლი მუხლის თანახმად, სალიზინგო გარიგება არის ისეთი გარიგება, რომლითაც ერთი მხარე (ლიზინგის გამცემი) მეორე მხარის (ლიზინგის მიმღების) მითითებით დებს მესამე მხარესთან (მომწოდებელთან) ხელშეკრულებას, რომლითაც ლიზინგის გამცემი ყიდულობს მანქანებს, სატრანსპორტო საშუალებებს ან სხვა მონყობილობებს ლიზინგის მიმღების მიერ მონონებული პირობებით, რამეთუ ეს შეეხება მის ინტერესებს და დებს ლიზინგის ხელშეკრულებას ლიზინგის მიმღებთან, რომლის ძალითაც უფლებას აძლევს ლიზინგის მიმღებს, გამოიყენოს შეძენილი მონყობილობები განსაზღვრული დროის განმავლობაში, შეთანხმებული საზღაურის გადახდით. კონვენციაში მოცემულია ასევე მისი გამოყენების სფერო, სალიზინგო ხელშეკრულების დამახასიათებელი ნიშნები, ხელშეკრულების საგანი, ფორმა, მხარეთა უფლება-მოვალეობები, ხელშეკრულების შეწყვეტის საფუძვლები და ა.შ.⁷

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, უმრავლეს ქვეყანაში ლიზინგს განიხილავენ როგორც იჯარის (ქირავნობის) ხელშეკრულების ნაირსახეობას. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსმა ლიზინგის ხელშეკრულება გაითვალისწინა როგორც ხელშეკრულების ერთ-ერთი სახე (ქირავნობის ხელშეკრულების ნაირსახეობა) და დაუთმო მას ცალკე 576-ე-580-ე მუხლები. ლიზინგის ხელშეკრულებით, ლიზინგის გამცემი (სალიზინგო კომპანია) ვალდებულია, ლიზინგის მიმღებს გადასცეს სარგებლობაში განსაზღვრული ქონება (როგორც მოძრავი, ისე უძრავი) ხელშეკრულებით დათქმული ვადით ისე, რომ ინარჩუნებს გადაცემულ ქონებაზე საკუთრების უფლებას.

ლიზინგის ხელშეკრულებაში მხარეებს წარმოადგენენ ლიზინგის გამცემი (სალიზინგო კომპანია) და ლიზინგის მიმღები, რომელსაც ქონება გადაეცა დროებით სარგებლობაში. ლიზინგის გამცემის საქმიანობა ხორციელდება კომერციულ საფუძველზე. ლიზინგის გამცემად შეიძლება გამოვიდეს ნებისმიერი სალიზინგო კომპანია, რომელიც შექმნილია კანონით დადგენილი ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმით. როგორც წესი, ესენი არიან სააქციო საზოგადოების ფორმით შექმნილი იურიდიული პირები.

ლიზინგის ხელშეკრულებით ლიზინგის გამცემი ვალდებულია, დაამზადოს ან შეიძინოს განსაზღვრული ქონება და გადასცეს მიმღებს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადით. ეს პროცესი შეიძლება შემდეგნაირად წარმოვიდგინოთ: პოტენციური ლიზინგის მიმღები, რომელსაც არ გააჩნია ფინანსური საშუალებანი, საქმიანი წინადადებით მიმართავს ლიზინგის გამცემს (სალიზინგო კომპანიას), რათა ამ უკანასკნელმა დაამზადოს გარკვეული სახისა და რაოდენობის ძვირადღირებული ქონება, ან შეიძინოს ეს ქონება სხვისგან და გადასცეს ლიზინგის მიმღებს დროებით სარგებლობაში (მაგალითად, თვითმფრინავი, გემი, მატარებელი, საწარმოო ნაგებობები და მონყობილობები და ა.შ.). ორივე შემთხვევაში ლიზინგის საგნის მესაკუთრედ რჩება ლიზინგის გამცემი. ლიზინგის ხელშეკრულებით, ლიზინგის საგნის მწარმოებელი ფირმის შერჩევის უფლება შეიძლება მიეცეს როგორც სალიზინგო კომპანიას, ასევე ლიზინგის მიმღებს.⁸

საქართველოში სალიზინგო ოპერაციების ფართოდ გავრცელებამ განაპირობა ის, რომ საქართველოს პარლამენტმა 2002 წლის 7 მაისს მიიღო კანონი სალიზინგო საქმიანობის ხელშეწყობის შესახებ. აღნიშნული კანონი შედგება შესავლის, ექვსი თავისა და 14 მუხლისგან.

კანონის შესავალ ნაწილში აღნიშნულია, რომ „ამ კანონის მიზანია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით გათვალისწინებული ლიზინგის ხელშეკრულებით წარმოშობილ ურთიერთობათა განვითარება და სალიზინგო საქმიანობის ხელშეწყობა“.

⁷ Брагинский/Витрянский, Договорное Право, Книга вторая, Москва, 2000.

⁸ კახაძე, ლიზინგის ხელშეკრულება, სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი IV I, 2001.

სტატია 30

1 თავი – „ზოგადი დებულებები“ – შედგება ორი მუხლისაგან. 1-ლი მუხლი – „ტერმინთა განმარტება“ – მიზნად ისახავს განსახილველ კანონში გამოყენებული ტერმინების მნიშვნელობის გაგებას:

ა) ლიზინგი – ლიზინგის საგნის გამცემის მიერ (შემდგომში – გამცემი) ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე ლიზინგის საგნის მესაკუთრისაგან ან მწარმოებლისაგან ლიზინგის საგნის შექენა (ან მისი დამზადება) ლიზინგის საგნის მიმღებისათვის (შემდგომში – მიმღები) დროებით ფასიან სარგებლობაში გადაცემის მიზნით, მისი გამოსყიდვის უფლებით ან ვალდებულებებით;

უპირველეს ყოვლისა, აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ კანონში გამოყენებული ტერმინი – „გამოსყიდვის უფლება ან ვალდებულება“ – ეწინააღმდეგება თვითონ ლიზინგის არსს, ასევე სამოქალაქო კოდექსის 576-ე მუხლის მე-3 ნაწილს. როგორც ცნობილია, ლიზინგის ხელშეკრულებით ხდება ლიზინგის გამცემის მიერ ლიზინგის მიმღებისათვის ლიზინგის საგნის გადაცემა დროებით სარგებლობაში და არა საკუთრებაში. ამიტომაც გაურკვეველია, როგორ შეიძლება, რომ ლიზინგის გამცემი დავავალდებულოთ, ანდა მივცეთ უფლება, უკან გამოისყიდოს ლიზინგის მიმღებისაგან ლიზინგის საგანი, მაშინ, როდესაც მესაკუთრე არის თვითონ ლიზინგის გამცემი. ვფიქრობთ, კანონში გაპარულია არსებითი ხასიათის შეცდომა, რადგან „გამოსყიდვის“ ნაცვლად უნდა ეწეროს „შესყიდვა“, რაც სრულ შესაბამისობაში მოვიდოდა ასევე სამოქალაქო კოდექსის 576-ე მუხლის მე-3 ნაწილთან, რომლის თანახმადაც, ლიზინგის ხელშეკრულებით ლიზინგის მიმღებს შეიძლება დაეკისროს ვალდებულება, ან მიენიჭოს უფლება, ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდეგ იყიდოს ლიზინგის საგანი, თუკი ხელშეკრულება საგნის სრული ამორტიზაციით არ მთავრდება.

მაშასადამე, კანონმდებელი ლიზინგის მიმღებს, როგორც ლიზინგის საგნის დროებით მფლობელსა და მოსარგებლეს, ანიჭებს უფლებას, ან აკისრებს ვალდებულებას, ლიზინგის გამცემთან სათანადო შეთანხმების არსებობისას შეიძინოს ლიზინგის საგანი, ხოლო ლიზინგის გამცემი ვერანაირად ვერ შეიძენს ლიზინგის საგანს, რამეთუ იგი იმთავითვეა ლიზინგის საგნის მესაკუთრე;

ბ) ლიზინგის საგანი – ამორტიზაციას დაქვემდებარებული ნებისმიერი სახის ქონება (ლიზინგის ხელშეკრულების საგნის საკითხს სხვადასხვა ქვეყნის კანონმდებლობა სხვადასხვანაირად წყვეტს. რაც შეეხება აღნიშნულ კანონს, ასევე საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 576-ე მუხლს, მათი შინაარსიდან გამომდინარეობს, რომ ლიზინგის ხელშეკრულების საგანი შეიძლება იყოს ნებისმიერი ქონება (როგორც მოძრავი, ისე უძრავი), რომლის ფლობა, სარგებლობა და განკარგვა შეუძლიათ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს და რომელთა შექენაც შეიძლება შეუზღუდავად, თუ ეს აკრძალული არ არის კანონით);

გ) ლიზინგის საგნის საწყისი ღირებულება – ლიზინგის საგნის ღირებულება მისი გადაცემის მომენტისთვის (მაგალითად, ახალი „ბონგ 747“, რომელიც შეფასებულია, დავუშვათ, 10 მილიონ ამერიკულ დოლარად);

დ) ლიზინგის ხელშეკრულების მთლიანი ფასი – ლიზინგის საზღაურის მთლიანი თანხა;

ე) ლიზინგის საზღაური – მიმღების მიერ გამცემისათვის პერიოდულად გადასახდელი ლიზინგის ხელშეკრულებით განსაზღვრული თანხა (ან ამ თანხის პროდუქცია), რომლის გადახდით (ან მიწოდებით) მიმღები გამცემს თანდათანობით აუნაზღაურებს ლიზინგის საწყის ღირებულებასა (ლიზინგის საგნის ნარჩენი ღირებულების გამოკლებით) და ლიზინგის სარგებელს (მაშასადამე, სალიზინგო საზღაური შეიძლება განისაზღვროს სხვადასხვა ფორმით: მყარი თანხით, რომელიც შეიძლება გადახდილ იქნეს პერიოდულად გარკვეულ ვადებში, ლიზინგის მიმღების იმ წილის განსაზღვრით, რომელსაც იგი მიიღებს სალიზინგო ქონების გამოყენების შედეგად პროდუქციის, ნაყოფის ან შემოსავლის სახით; ლიზინგის ხელშეკრულებით ლიზინგის მიმღების მიერ გადაცემული ქონების გაუმჯობესებისათვის გაწეული

სტატიკა

ხარჯების ჩათვლით. ლიზინგის ხელშეკრულება შეიძლება ითვალისწინებდეს ლიზინგის მიმღების მიერ სალიზინგო საზღაურის გადახდის სხვადასხვა ფორმას, კერძოდ, სადაზღვევო დეპოზიტით, ავანსით და ა.შ.);

ვ) ლიზინგის სარგებელი – ლიზინგის ხელშეკრულების მთლიან ფასსა და ლიზინგის სანყის ღირებულებას (ლიზინგის საგნის ნარჩენი ღირებულების გამოკლებით) შორის სხვაობა;

ზ) შეღავათიანი პერიოდი – ლიზინგის სანყის პერიოდი, რომლის განმავლობაშიც მიმღები არ იხდის ლიზინგის საზღაურს;

თ) ქველიზინგი – ლიზინგის საგნის მიმღების მიერ მესამე პირისათვის ლიზინგის საგნის მფლობელობის და სარგებლობის უფლების გადაცემა ლიზინგის ხელშეკრულების საფუძველზე;

ი) ლიზინგის საგნის გამყიდველი – ლიზინგის საგნის მესაკუთრე ან მწარმოებელი ფიზიკური თუ იურიდიული პირი, რომელიც ლიზინგის საგანს ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე გადასცემს გამცემს ან მიმღებს.

განსახილველი კანონის მე-2 მუხლი – ლიზინგის სახეები – ითვალისწინებს შემდეგი სახის ლიზინგს:

ა) პირდაპირი ლიზინგი, როდესაც გამცემი თვითონ არის ლიზინგის საგნის მესაკუთრე ან მწარმოებელი (პირდაპირი ლიზინგის დროს დამამზადებელ-გამსაღებელი საწარმო ლიზინგის მიმღებს შუამავლის გარეშე გადასცემს სარგებლობაში ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ ქონებას. მართალია, კანონში არააფერია ნათქვამი არაპირდაპირი ლიზინგის შესახებ, მაგრამ სამოქალაქო კოდექსის 576-ე მუხლის მეორე პუნქტი ითვალისწინებს ასეთი სახის ლიზინგს, როდესაც ლიზინგის გამცემი ვალდებულია, შეიძინოს მწარმოებელი ფირმისგან ლიზინგის მიმღებისათვის საჭირო ქონება და გადასცეს მას);

ბ) კომპენსაციური ლიზინგი, როდესაც მიმღები ლიზინგის საზღაურს იხდის პროდუქციით (საქონელი, სამუშაო, მომსახურება);

გ) სერვისული ლიზინგი, როდესაც ლიზინგის ხელშეკრულება ითვალისწინებს გამცემის ან მის მიერ მოწვეული პირის მიერ ლიზინგის საგნის მართვას, დაზღვევას, საგარანტიო მომსახურებას, რემონტს და ა.შ;

დ) სუფთა ლიზინგი, როდესაც ლიზინგის ხელშეკრულება არ ითვალისწინებს გამცემის მიერ ლიზინგის საგნის რაიმე სახით მომსახურებას (იურიდიულ ლიტერატურაში ლიზინგის გამცემის მიერ ლიზინგის მიმღებისათვის ლიზინგის საგნის მიმართ განეული მომსახურების მოცულობის მიხედვით განასხვავებენ სუფთა, სრულ და ნაწილობრივ ლიზინგს. სუფთა (*net leasing*) ეწოდება ისეთ ლიზინგს, როდესაც ლიზინგის ხელშეკრულება არ ითვალისწინებს გამცემის მიერ ლიზინგის საგნის რაიმე სახით მომსახურებას და ყველა ხარჯს მიღებული ქონების მოვლისათვის იხდის მიმღები; სრული (ზოგჯერ მას „სველ“ ლიზინგსაც უწოდებენ) *“wet leasing”* – ესაა ისეთი ლიზინგი, რომლის დროსაც ლიზინგის საგნის მომსახურების ყველა ხარჯს იხდის გამცემი. როგორც წესი, ასეთი ხელშეკრულების დროს ლიზინგის გამცემი არის შესაბამისი მონყობილობების მწარმოებელი, ანდა მისი შვილობილი ფირმა; ნაწილობრივი ლიზინგი - ესაა შუალედური რგოლი სუფთა და სრულ ლიზინგს შორის, რომლის დროსაც ლიზინგის საგნის მომსახურების ხარჯები განაწილებულია ლიზინგის გამცემსა და ლიზინგის მიმღებს შორის).

სალიზინგო ოპერაციებში მონაწილე პირთა სუბიექტური შემადგენლობის მიხედვით, ერთმანეთსაგან განასხვავებენ ირიბ (არაპირდაპირ) და გაყოფად ლიზინგს. არაპირდაპირი ლიზინგის დროს მონყობილობების მიმწოდებლის (გამყიდველის) სახით გამოდის შესაბამისი მონყობილობების

სტატიკა

დამამზადებლის შუამავალი, ხოლო გაყოფადი ლიზინგი (*leveraged leasing*) გამოიყენება ძვირადღირებული ფართომასშტაბიანი პროექტების დასაფინანსებლად არა ერთი, არამედ რამდენიმე სალიზინგო კომპანიის დახმარებით და მთელი რიგი ბანკების საკრედიტო რესურსების გამოყენებით.⁹

სალიზინგო კომპანიების საქმიანობაში ასევე გამოიყენება ლიზინგის ისეთი სახე, როგორიცაა ოპერატიული ლიზინგი. მისი სპეციფიკა იმაში მდგომარეობს, რომ ლიზინგის ხელშეკრულება იდება გაცილებით უფრო მოკლე დროით, ვიდრე ეს საჭიროა ხელშეკრულებით გადაცემული ქონების სრული ამორტიზაციისათვის. ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდეგ ლიზინგის საგანი უკან უბრუნდება ლიზინგის გამცემს, რომელსაც აქვს უფლება, კვლავ გადასცეს ლიზინგით იგივე ქონება. ქონების ლიზინგით ხელმეორედ გადაცემის შემთხვევაში ლიზინგის გადამცემს ეკისრება ისეთი ვალდებულება, როგორიცაა ლიზინგის საგნის ჯეროვან მდგომარეობაში შენარჩუნება (მაგ., კაპიტალური რემონტი). ლიზინგის ეს სახე გამორიცხავს ლიზინგის მიმღების შესაძლებლობას, შეიძინოს მიღებული ქონება.¹⁰

განსახილველი კანონის II თავი – ლიზინგის ხელშეკრულება – შედგება სამი მუხლისაგან (მე-3, მე-4 და მე-5 მუხლები). მე-3 მუხლი – ლიზინგის ხელშეკრულება – იყოფა ორ ნაწილად:

1. პულატრული აღრიცხვის მიზნებისათვის მხარეების მიერ დადებული ხელშეკრულება ლიზინგის ხელშეკრულებად ჩაითვლება, თუ იგი ითვალისწინებს ერთ-ერთ შემდეგ პირობას:

- ლიზინგის ხელშეკრულების ვადის გასვლისას მიმღები ხდება ლიზინგის საგნის მესაკუთრე ისე, რომ არ იხდის დამატებით თანხას, ან ეს თანხა უმნიშვნელოა;

- ლიზინგის ხელშეკრულების ვადა არსებითად უთანაბრდება, ან მეტია ლიზინგის საგნის ეკონომიკური მომსახურების ვადაზე და მიმღები ხდება ლიზინგის საგნის მესაკუთრე უმნიშვნელო თანხის გადახდით;

- ლიზინგის ხელშეკრულების ვადა არსებითად უთანაბრდება, ან მეტია ლიზინგის საგნის ეკონომიკური მომსახურების ვადაზე და მიმღებს არა აქვს უფლება, შეწყვიტოს ლიზინგის ხელშეკრულება, სულ ცოტა, ლიზინგის საზღაურის სრულად გადახდის გარეშე;

- ლიზინგის ხელშეკრულებით განსაზღვრული ერთი ან რამდენიმე საწყისი ვადის გასვლისას მიმღები ვალდებულია, გააგრძელოს ლიზინგი ლიზინგის საგნის ეკონომიკური მომსახურების სრული ან არსებითად სრული ვადით, ან იყიდოს ლიზინგის საგანი;

- ლიზინგის ხელშეკრულებით განსაზღვრული ერთი ან რამდენიმე საწყისი ვადის გასვლისას მიმღებს უფლება აქვს, გადაწყვიტოს, გააგრძელებს თუ არა ლიზინგს ლიზინგის საგნის ეკონომიკური მომსახურების სრული ან არსებითად სრული ვადით დამატებითი თანხის გადახდის გარეშე, ან ლიზინგის გაგრძელების მომენტისათვის ლიზინგის საგნის საბაზრო ფასზე მნიშვნელოვნად ნაკლები თანხის გადახდით;

- ლიზინგის ხელშეკრულებით განსაზღვრული ერთი ან რამდენიმე საწყისი ვადის გასვლისას ლიზინგის მიმღებს უფლება აქვს, თავად გადაწყვიტოს, გახდება თუ არა იგი ლიზინგის საგნის მესაკუთრე დამატებითი თანხის გადახდის გარეშე, ან მესაკუთრედ გახდომის მომენტისათვის ლიზინგის საგნის საბაზრო ფასზე მნიშვნელოვნად ნაკლები თანხის გადახდით.

2. გარდა ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული ერთ-ერთი პირობისა, ლიზინგის ხელშეკრულებაში, როგორც წესი, აღნიშნული უნდა იყოს, რა შემთხვევაში ითვლება ლიზინგის საგანი მიღებულად და ლიზინგის საგნის მიღების ვადა.

⁹ Гражданское и торговое право капиталистических государств, Москва, 1993.

¹⁰ Покровская, Международные коммерческие операции и их регламентация, Москва, 1996.

სტატიკა

მე-4 მუხლი – ქველიზინგის ხელშეკრულება – იყოფა ორ ნაწილად:

1. ქველიზინგის ხელშეკრულება წარმოადგენს ლიზინგის ფორმის ხელშეკრულებას, რომლის საფუძველზეც მიმღები ლიზინგის საგანს გადასცემს მესამე პირს.
2. გამცემის წერილობითი თანხმობის გარეშე ქველიზინგი დაუშვებელია.

ლიზინგის საგნის სარგებლობაში გადაცემა გულისხმობს მის გამოყენებას უშუალოდ ლიზინგის მიმღების მიერ. ამ წესიდან არსებობს გამონაკლისიც, როდესაც ლიზინგის მიმცემი ლიზინგის გამცემის წერილობითი თანხმობით ლიზინგის საგანს გადასცემს მესამე პირს სარგებლობისათვის. ამ დროს იდება ქველიზინგის ხელშეკრულება. ქველიზინგის ხელშეკრულებით ლიზინგის მიმღები მესამე პირთან ურთიერთობაში გამოდის ლიზინგის გამცემის როლში, მესამე პირი კი გამოდის ლიზინგის მიმღების როლში. ძირითადი ლიზინგის ხელშეკრულებით, ლიზინგის გამცემი არავითარ სახელშეკრულებო ურთიერთობაში არ იმყოფება ქველიზინგის ხელშეკრულებაში ლიზინგის მიმღებთან. მესამე პირისათვის ნივთის სარგებლობაში გადაცემის ყველა შემთხვევაში პასუხისმგებლობა ეკისრება ძირითადი ლიზინგის ხელშეკრულების ლიზინგის საგნის მიმღებს. ქველიზინგის ხელშეკრულება იზიარებს ლიზინგის ხელშეკრულების ბედს. თუ ლიზინგის ხელშეკრულება ბათილია, მაშინ მის საფუძველზე დადებული ქველიზინგის ხელშეკრულებაც ბათილი იქნება. ლიზინგის ხელშეკრულების ვადამდე შეწყვეტა ნებისმიერი საფუძველით იწვევს მის საფუძველზე დადებული ქველიზინგის ხელშეკრულების შეწყვეტასაც, მიუხედავად იმისა, ამოიწურა თუ არა ამ უკანასკნელის მოქმედების ვადა. ლიზინგის ხელშეკრულების შეწყვეტა ლიზინგის მიმღების ბრალით ქვემელიზინგს უფლებას აძლევს, მოითხოვოს ქველიზინგის ხელშეკრულების შეწყვეტით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება.

ქველიზინგის ხელშეკრულება არ შეიძლება დაიდოს იმაზე მეტი ვადით, რა ვადითაც დადებულია ლიზინგის ხელშეკრულება. წინააღმდეგ შემთხვევაში იგი შესაბამის ნაწილში ნამდვილი არ იქნება. ეს წესი გამომდინარეობს საერთოსამართლებრივი პრინციპიდან, რომლის თანახმადაც, არავის არ შეუძლია, სხვას გადასცეს იმაზე მეტი უფლება, რასაც თავად ფლობს.

თანხმობა ქველიზინგზე ლიზინგის გამცემის მიერ უნდა მოხდეს წერილობითი ფორმით. ასეთი თანხმობის მიცემისას ლიზინგის გამცემს შეუძლია, განსაზღვროს იმ უფლება-მოვალეობათა მოცულობა, რომელიც ლიზინგის მიმღების მიერ ქვემელიზინგისათვის უნდა იქნეს გადაცემული.

ქველიზინგი უნდა განვასხვაოთ ისეთი შემთხვევისგან, როცა ხდება თავდაპირველი ლიზინგის მიმღების შეცვლა. ასეთ დროს მესამე პირს გადაეცემა ლიზინგის მიმღების ყველა უფლება და მოვალეობა, ანუ ხდება თვითონ ლიზინგის მიმღების შეცვლა.

მე-5 მუხლი – ლიზინგის ხელშეკრულების რეგისტრაცია – იყოფა ორ ნაწილად:

1. ლიზინგის გამცემს შეუძლია, ლიზინგის ხელშეკრულება რეგისტრაციაში გაატაროს შესაბამის საჯარო რეესტრში (მართალია, კანონი არ ზღუდავს ლიზინგის გამცემს ლიზინგის ხელშეკრულების რეგისტრაციაში გატარების უფლებაში, მაგრამ უმჯობესი იქნებოდა, თუკი რეგისტრაცია სავალდებულო იქნებოდა იმ შემთხვევაში, როცა ლიზინგის საგანს წარმოადგენს უძრავი ქონება);

2. თუ ლიზინგის ხელშეკრულება არ არის რეგისტრირებული შესაბამის საჯარო რეესტრში, ეს გარემოება არ წარმოადგენს მისი ბათილად ცნობის საფუძველს (მაშასადამე, კანონის აღნიშნული ნორმის დებულება ატარებს დისპოზიციურ ხასიათს, რაც იმაში გამოიხატება რომ მისი დაუცველობა არ იწვევს ლიზინგის ხელშეკრულების ბათილობას).

კანონის III თავი – ლიზინგის ხელშეკრულების მხარეთა უფლება-მოვალეობები – შედგება 5 მუხლისაგან.

სტატია 30

მე-6 მუხლი – გამცემის საკუთრების უფლების დაცვა

ლიზინგის საგანი ცალკე უფლების ობიექტია და მიუხედავად იმისა, როგორ იქნება დაკავშირებული იგი სხვა უძრავ ან მოძრავ ნივთთან, გამცემის საკუთრების უფლება ლიზინგის საგანზე ძალაში რჩება ლიზინგის ხელშეკრულების შესაბამისად მიმღების საკუთრებაში ლიზინგის საგნის გადასვლის მომენტამდე (ეს დებულება კიდევ ერთხელ ნათლად ადასტურებს იმ გარემოებას, რომ ლიზინგის ხელშეკრულება ატარებს ქონების დროებით სარგებლობაში გადაცემის ხელშეკრულების ხასიათს, ლიზინგის საგნის მესაკუთრედ რჩება კვლავ ლიზინგის გამცემი, არ შეიძლება ლიზინგის საგანზე ლიზინგის მიმღების ვალეების გამო გადახდევინების მიქცევა).

მე-7 მუხლი – გამცემის უფლება-მოვალეობები

1. გამცემს შეუძლია, ლიზინგის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, თავისი უფლებები ან მათი ნაწილი გადასცეს მესამე პირს. ამასთან, ამ უფლებების გადაცემა არ ათავისუფლებს გამცემს ლიზინგის ხელშეკრულებით აღებული ვალდებულებებისაგან და არ ცვლის ლიზინგის ხელშეკრულების არსს (ე.წ. მოთხოვნის დათმობა, ანუ „ცესია“).

2. მიმღების მიერ ლიზინგის ხელშეკრულებით აღებული ვალდებულებების შეუსრულებლობის შემთხვევაში გამცემს უფლება აქვს, მოშალოს ლიზინგის ხელშეკრულება (მაგალითად, მიმღები არ იხდის სალიზინგო საზღაურს დათქმულ ვადებში, არ იყენებს ქონებას დანიშნულებისამებრ, არ ჩაუტარა ლიზინგის საგანს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული რემონტი).

3. ლიზინგის ხელშეკრულების მოშლამდე გამცემი ვალდებულია, თავის მიერ ხელმოწერილი ნერილობითი შეტყობინება ლიზინგის ხელშეკრულების მოშლის შესახებ გაუგზავნოს მიმღებს ლიზინგის ხელშეკრულებაში მითითებულ მისამართზე, ხოლო მისი არარსებობის შემთხვევაში – მიმღების ბოლო ცნობილ მისამართზე. ამ შეტყობინებაში აღნიშნული უნდა იყოს ის ვალდებულება, რომლის შეუსრულებლობის გამოც გამცემი აპირებს ლიზინგის ხელშეკრულების მოშლას და ვადა, რომელიც მიმღებს ეძლევა ვალდებულების შესასრულებლად. ეს ვადა არ უნდა იყოს 15 დღეზე ნაკლები. თუ ვალდებულება შესრულდება გამცემის მიერ განსაზღვრულ ვადაში, ხელშეკრულება არ მოიშლება.

4. გამცემს უფლება აქვს, არ განუსაზღვროს მიმღებს ამ მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული ვადა, თუ აშკარაა, რომ:

- მიმღებს არ შეუძლია ვალდებულების შესრულება;
- ლიზინგის საგანს მნიშვნელოვნად დაზიანების საფრთხე ემუქრება;
- ლიზინგის საგნის ადგილსამყოფელი შეიძლება შეიცვალოს გამცემის ნებართვის გარეშე.

5. გამცემს უფლება აქვს, ლიზინგის ხელშეკრულების მოშლისთანავე დაიბრუნოს ლიზინგის საგანი.

6. მიმღების მიერ ლიზინგის ხელშეკრულებით აღებული ვალდებულებების შეუსრულებლობის შემთხვევაში გამცემს უფლება აქვს, მიმღებს მოსთხოვოს ლიზინგის საზღაურის მთლიანი თანხის გადახდა და გამცემის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის გადასვლასთან დაკავშირებული ხარჯების ანაზღაურება ამ მუხლის შესაბამისად ლიზინგის საგანზე მფლობელობისა და სარგებლობის უფლებების მოპოვების მომენტისათვის ლიზინგის საგნის საბაზრო ფასისა და იმ თანხის გამოკლებით, რომელიც მიმღებმა უკვე გადაიხადა ლიზინგის საზღაურის სახით. თუ ასეთი გაანგარიშების შედეგად მიიღება დადებითი რიცხვი, მიმღები ვალდებულია, გადაუხადოს გამცემს ამ რიცხვის შესაბამისი თანხა, ხოლო თუ მიიღება უარყოფითი რიცხვი, გამცემი ვალდებულია, გადაუხადოს მიმღებს ამ რიცხვის დადებითი ეკვივალენტის შესაბამისი თანხა.

სტატია 30

7. ამ მუხლის მე-6 პუნქტის მიზნებისათვის ლიზინგის საგნის საბაზრო ფასის განსაზღვრისას სხვა ფაქტორებთან ერთად გათვალისწინებული უნდა იყოს გამცემის მიერ ლიზინგით გადაცემული ლიზინგის საგნის გაყიდვის, ან ლიზინგის საგნის განმეორებითი ლიზინგით გადაცემის ფასი და პირობები.

მე-8 მუხლი – მიმღების უფლება-მოვალეობები

1. მიმღებს შეუძლია, ლიზინგის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, თავისი უფლებები მესამე პირს გადასცეს მხოლოდ გამცემის წერილობითი თანხმობით. მიგვაჩნია, რომ ეს დებულება წინააღმდეგობაშია სამოქალაქო სამართლის ერთ-ერთ უმთავრეს პრინციპთან, რომლის თანახმადაც, მოთხოვნის (უფლების) დათმობისას საჭირო არ არის მეორე მხარის თანხმობა. თანხმობა საჭიროა მაშინ, როცა ხდება მოვალეობების (და არა უფლებების) გადაცემა.

2. მიმღების მიერ ლიზინგის საგნის მიღების მომენტიდან მთელი პასუხისმგებლობა ლიზინგის საგნის დაზიანებაზე ან დალუპვაზე გადადის მიმღებზე. აღნიშნული დებულება საჭიროებს დაზუსტებას: გასაგებია, რომ აქ იგულისხმება ლიზინგის მიმღების მხრიდან ბრალეული ქმედება, რამაც გამოიწვია ლიზინგის საგნის დაზიანება ან დალუპვა. რაც შეეხება ლიზინგის საგნის შემთხვევითი დალუპვის ან დაზიანების რისკს, საერთო წესის მიხედვით, იგი აწევს ქონების მესაკუთრეს ანუ ლიზინგის გამცემს. ამ ზოგადი წესიდან შეიძლება არსებობდეს გამონაკლისებიც, რომელთა საერთო საფუძველს ლიზინგის მიმღების სუბიექტური ფაქტორი წარმოადგენს. მათ მიეკუთვნება ისეთი შემთხვევები, როცა ლიზინგის საგნის შემთხვევითი დალუპვა ან დაზიანება მოხდა ხელშეკრულებით განსაზღვრული დანიშნულებისა და პირობების გათვალისწინებლად, ლიზინგის გამცემის ნებართვის გარეშე ნივთის სხვა პირისათვის გადაცემის შემთხვევაში. გარდა ამისა, იგივე მდგომარეობა შეიქმნება მაშინაც, როცა ლიზინგის მიმღებს, ფაქტობრივ გარემოებათა გათვალისწინებით, შეეძლო ლიზინგის საგნის შემთხვევითი დალუპვის ან დაზიანების თავიდან აცილება საკუთარი ქონების ხარჯზე, მაგრამ ეს არ გააკეთა და ამჯობინა საკუთარი ქონების შენარჩუნება. აღნიშნულ შემთხვევებში, ლიზინგის გამცემს უფლება აქვს, მოითხოვოს ლიზინგის მიმღებისაგან ნივთის შემთხვევითი დალუპვის ან დაზიანების შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურება. მხარეთა შეთანხმებით შესაძლებელია, ნივთის შემთხვევითი დაზიანების ან დალუპვის რისკი გადატანილ იქნეს ლიზინგის მიმღებზე.

3. თუ მიმღების თანხმობის გარეშე ნასყიდობის ხელშეკრულებაში შეტანილი ცვლილებებით მიმღებს მიადგა ზიანი, ან მხარეების მიერ ნასყიდობის ხელშეკრულება ბათილად იქნა ცნობილი, მიმღებს უფლება აქვს, მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება. აქ იგულისხმება ისეთი შემთხვევა, როდესაც ლიზინგის გამცემი არ არის ლიზინგის საგნის დამამზადებელი, არამედ იგი ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე იძენს გამყიდველისაგან განსაზღვრულ ქონებას და მას ლიზინგის ხელშეკრულების საფუძველზე გადასცემს მიმღებს.

4. ლიზინგის მიმღებს შეუძლია, სასამართლოში შეიტანოს სარჩელი ზიანის ანაზღაურების-სათვის, რომელიც მას მიადგა გამცემის მიერ საქართველოს კანონმდებლობისა და ლიზინგის ხელშეკრულების პირობების დარღვევით ლიზინგის საგნის დაზიანებისას. ამასთან, მიმღებს არა აქვს უფლება, მოითხოვოს თავის მფლობელობაში ლიზინგის საგნის აღდგენა.

მე-9 მუხლი – მიმღების უფლებები ლიზინგის საგნის გამყიდველის მიმართ

1. ლიზინგის საგნის გამყიდველის ყველა ვალდებულება განსაზღვრულია გამცემსა და ლიზინგის საგნის გამყიდველს შორის დადებული ნასყიდობის ხელშეკრულებით, აგრეთვე ლიზინგის საგნის გამყიდველის მიერ გამცემისათვის მიცემული ყველა სახის გარანტია სრულდება მიმღების სასარგებლოდ ისე, თითქოს მიმღები იყოს ნასყიდობის ხელშეკრულების მხარე, თუ ლიზინგის ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. აღნიშნული ნორმა გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როცა ლიზინგის გამცემი თვითონ არ არის ლიზინგის საგნის დამამზადებელი,

სტატია 20

არამედ იძენს მესამე პირისაგან. ასეთ შემთხვევაში განსახილველი კანონის აღნიშნული ნორმის გარდა, შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სამოქალაქო კოდექსის 578-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული დებულება, რომლის თანახმადაც, ლიზინგის ხელშეკრულების მხარეები შეიძლება შეთანხმდნენ, რომ ლიზინგის მიმღებმა ლიზინგის გამცემისათვის პრეტენზიის წაყენებამდე უნდა მოითხოვოს დაკმაყოფილება ქონების მიმწოდებლისაგან.

2. გამცემი ლიზინგის საგნის გამყიდველთან დადებული ნასყიდობის ხელშეკრულების ასლს გადასცემს მიმღებს, ან სხვა ფორმით აცნობებს ამ ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ვალდებულებებსა და გარანტიებს მანამ, სანამ მიმღები ვალდებული გახდება ლიზინგის ხელშეკრულებით.

მე-10 მუხლი – მიმღების ვალდებულებები გამცემის მიერ კონტროლის განხორციელებისას

1. ლიზინგის გამცემს უფლება აქვს, განახორციელოს კონტროლი მიმღების მიერ ლიზინგის ხელშეკრულებისა და სხვა თანმხლები ხელშეკრულების პირობების შესრულებაზე, მაგალითად, შეამოწმოს, იყენებს თუ არა მიმღები დანიშნულებისამებრ ლიზინგის საგანს.

2. მხარეები ლიზინგის ხელშეკრულებით ან სხვა თანმხლები ხელშეკრულებით წინასწარ განსაზღვრავენ ამავე ხელშეკრულების პირობების შესრულებაზე კონტროლის განხორციელების მიზანსა და წესს.

3. მიმღები ვალდებულია, უზრუნველყოს გამცემის შეუფერხებელი დაშვება ლიზინგის საგანთან და მასთან დაკავშირებულ ტექნიკურ დოკუმენტებთან.

4. გამცემს უფლება აქვს, მიმღებს წერილობით მოსთხოვოს კონტროლის განსახორციელებლად საჭირო ინფორმაციის მიწოდება, ხოლო მიმღები ვალდებულია, დააკმაყოფილოს ეს მოთხოვნა.

IV თავი – ანგარიშსწორების წესი – შედგება ერთი მუხლისაგან, რომელიც იყოფა ორ ნაწილად:

1. ლიზინგის საზღაურის მოცულობა, გადახდის წესი და პერიოდულობა განისაზღვრება ლიზინგის ხელშეკრულებით. თუ მიმღები და გამცემი ანგარიშსწორებას ახორციელებენ პროდუქციის მეშვეობით, ამ შემთხვევაში პროდუქციის ფასი განისაზღვრება მხარეთა შეთანხმებით, ან მისი საბაზრო ფასით.

2. მიმღების მიერ ლიზინგის საზღაურის გადახდის ვალდებულება ძალაშია ლიზინგის საგნის მიღების მომენტიდან, რომელიც განსაზღვრულია ლიზინგის ხელშეკრულებით, ხოლო შეღავათიანი პერიოდის არსებობის შემთხვევაში – ლიზინგის ხელშეკრულებით განსაზღვრული თარიღიდან.

V თავი – გაკოტრება – შედგება ორი მუხლისაგან: მე-12 მუხლი ითვალისწინებს მიმღების, ხოლო მე-13 მუხლი გამცემის გაკოტრებას. მიმღების გაკოტრების შემთხვევაში ლიზინგის ხელშეკრულებით მიღებული საგანი არ წარმოადგენს გაკოტრების მასის ნაწილს. აღნიშნული დებულება ასახულია ასევე საერთაშორისო საფინანსო ლიზინგის შესახებ საერთაშორისო კონვენციის მე-7 მუხლში. ეს გამომდინარეობს იქიდან, რომ ლიზინგის საგნის მესაკუთრედ რჩება ლიზინგის გამცემი და შესაბამისად არ შეიძლება ლიზინგის მიმღების ვალდების გამო ლიზინგის გამცემის ქონებაზე გადახდევინების მიქცევა.¹¹ გამცემის გაკოტრების შემთხვევაში მის კრედიტორებს არა აქვთ იმაზე მეტი უფლება ლიზინგის საგანზე, ვიდრე გამცემს ექნებოდა ლიზინგის ხელშეკრულებით.

აღნიშნული კანონის მიღებამ გამოიწვია დამატებების შეტანა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში, ასევე ცვლილებების შეტანა „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონში.

¹¹ კონვენცია საერთაშორისო საფინანსო ლიზინგის შესახებ, ოტავა, 1988 წლის 28 მაისი.